

Цэнтр амерыканістыкі пры БДПУ імя Максіма Танка: распаўсюджванне вынікаў вывучэння літаратуры ЗША

Цэнтр амерыканістыкі пры Беларускім дзяржаўным педагогічным універсітэце імя Максіма Танка існуе з 1994 года. Праца Цэнтра амерыканістыкі ажыццяўляецца па наступных напрамках: вучэбная праца, навуковая праца, асветніцкая дзейнасць.

Я – літаратуразнаўца, і дзейнасць Цэнтра, які ўзначальваю, накіравана ў першую чаргу на вывучэнне літаратуры ЗША. У чым значэнне вывучэння амерыканскай літаратуры для беларускай літаратуры, для беларускай культуры? Па-першае, літаратура ЗША (і тут я прашу прабачэння ў прадстаўнікоў іншых дзяржаў) з'яўляецца ў цяперашні час разам з рускай літаратурай самай магутнай літаратурай свету. Вывучэнне амерыканскай літаратуры пашырае культурную прастору і беларускай літаратуры, дапамагаючы, такім чынам, апошняй, на жаль, малавядомай на Захадзе, здабыць сваё месца сярод літаратур свету.

Па-другое, тыпалагічныя супастаўленні амерыканскай і беларускай літаратур дапамагаюць убачыць не заўважаемыя даследчыкамі раней бакі як адной, так і другой з іх. У гэтым плане цікавая кандыдацкая дысертацыя “Чалавек і прырода ў амерыканскай і беларускай прозе XX стагоддзя”.

Як ні непадобныя амерыканскае і беларускае грамадства, агульнае для іх тое, што абодва з'яўляюцца мультыкультурнымі. На тэрыторыі Беларусі таксама жывуць (і знаходзяцца ў даволі вялікай прапарцыі) прадстаўнікі шматлікіх нацыянальнасцей: беларусы, рускія, палякі, украінцы, габрэі, татары, літоўцы – і вопыт мультыкультурнага грамадства, пабудовы і жыцця такога грамадства, назіранні ЗША, таксама вельмі важныя для Беларусі. З гэтага пункту гледжання для літаратуразнаўства Беларусі важным і цікавым з'яўляецца вывучэнне этнічных літаратур, якія складаюць праблемнае поле амерыканскай літаратуры. Мы вывучаем літаратуру афраамерыканцаў (была абаронена кандыдацкая дысертацыя на тэму “Творчасць Тоні Морысан у кантэксце літаратуры ЗША другой паловы XX стагоддзя”, неўзабаве адбудзецца абарона кандыдацкай дысертацыі “Нацыянальныя і сацыяльныя аспекты твор-

часці Эліс Уокер”). Аўтар гэтага артыкула ў цяперашні час вельмі зацікавілася амерыканскай яўрэйскай літаратурай, ужо напісала шэраг артыкулаў, прысвечаных творчасці Філіпа Рота. Мабыць, агульным для амерыканскай і беларускай літаратур з’яўляецца тое, што ў сілу розных гісторыка-палітычных прычын ідэя нацыянальнай ідэнтычнасці – асноўная і для амерыканскага, і для беларускага грамадства, гэта робіць літаратуру ЗША асабліва важнай для вывучэння ў Беларусі.

Некаторыя тэндэнцыі сучаснага культурнага працэсу значна больш выяўленыя ў літаратуры ЗША, чым у беларускай літаратуры, напрыклад, праблемы, звязаныя з масавай літаратурай і ўзаемаўплыў, які існуе паміж ёй і літаратурай высокага эстэтычнага ўзроўню. Гэтая праблема з’яўляецца першаступеннай для сучаснага сусветнага літаратурнага працэсу, і таму дысертацыя “Суадносіны масавай і “сур’ёзнай” літаратуры ў мастацкім дыскурсе ЗША”, абароненая Г.А. Артамонавым, вельмі актуальная. ВАК Рэспублікі Беларусь мае рацыю, калі ставіць адным з асноўных патрабаванняў для кандыдацкіх дысертацый па замежнай літаратуры абавязковую распрацоўку пытання аб актуальнасці тэматыкі для нашай краіны.

Трэцім важным момантам у вывучэнні амерыканскай літаратуры ў Беларусі з’яўляецца даследаванне этнічных каранёў знакамітых амерыканскіх пісьменнікаў – выходцаў з Беларусі або тых, якія маюць беларускія карані, а таксама вывучэнне праяў іх нацыянальнай ідэнтычнасці ў мастацкай творчасці. Гэтае пытанне заўсёды было ў цэнтры ўвагі на навуковых канферэнцыях, арганізаваных Цэнтрам.

Узаемадзеянне літаратур ЗША і Беларусі важнае для абодвух бакоў і ў метадалагічным плане. Літаратуразнаўства ЗША выдатна акумулявала дасягненні ўсіх буйных еўрапейскіх літаратуразнаўчых школ, і вывучэнне амерыканскай літаратурна-крытычнай думкі з’яўляецца неад’емнай скаргінай для літаратуразнаўства Беларусі, дзе ў сілу вядомых грамадска-палітычных прычын на працягу доўгага часу панавалі адзін метады літаратуразнаўчага даследавання. У той жа час амерыканскае літаратуразнаўства ніколі не было адчуваным ад сацыялагічнага кірунку ў сваім развіцці. Марксісцкі напрамак заўсёды быў папулярны ў ЗША, і ў цяперашні час яго папулярнасць рэзка ўзрасла. І гэта аkurat той момант, калі беларускае літаратуразнаўства сваім багатым вопытам выкарыстання культурна-гістарычнага метаду, традыцыйнага для айчыннага літаратуразнаўства, можа ўзбагаціць літаратуразнаўства ЗША. Не выпадкова выступленне аўтара гэтага артыкула ў Гарвардзе, прысвечанае выка-

быстанню амерыканскага гістарычнага рамана ў працэсе патрыятычнага выхавання амерыканцаў, мела вялікі поспех.

У плане вучэбнай працы Цэнтрам амерыканістыкі ажыццяўляецца наступная дзейнасць: па праблемах амерыканістыкі чытаецца спецкурс, праводзіцца спецсемінар, студэнты пішуць курсавыя і дыпломныя працы па амерыканскай літаратуры. Лепшыя студэнты паступаюць у магістратуру і аспірантуру і працуюць над навуковымі тэмамі па літаратуры ЗША.

Я не абмовілася, што спецкурсы чытаюцца менавіта па амерыканістыцы. Гісторыя літаратуры – дысцыпліна, якая знаходзіцца на стыку гісторыі, філасофіі, паліталогіі, этыкі, эстэтыкі, і якаснае выкладанне літаратуры немагчымае без ведання студэнтамі гэтых прадметаў. Менавіта ў такім ракурсе і выкладаецца амерыканская літаратура.

Навуковая і навукова-асветніцкая дзейнасць Цэнтра амерыканістыкі ажыццяўлялася спачатку праз навуковы студэнцкі клуб па замежнай літаратуры, затым праз праблемную групу, у цяперашні час – праз Студэнцкую навукова-даследчую лабараторыю. Па праблемах амерыканскай літаратуры абараніліся ўжо 5 аспірантаў, яшчэ 3 кандыдацкія дысертацыі праходзяць розныя стадыі апрацацыі перад выхадам на абарону.

Такім чынам, дзякуючы дзейнасці Цэнтра амерыканістыкі ў Беларусі створана навуковая школа па вывучэнні літаратуры ЗША. Усе 5 выкладчыкаў-замежнікаў кафедры рускай і замежнай літаратуры Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка з'яўляюцца вучнямі прафесара Т. Камароўскай.

Цэнтр праводзіў навуковыя канферэнцыі па праблемах амерыканістыкі: у 1998 годзе была праведзена Рэспубліканская навуковая канферэнцыя “Свет вачыма жанчыны”, у якой прыняў удзел вядомы амерыканскі літаратуразнавец прафесар Сэмюэл Коэл, які прыбыў ва ўніверсітэт па запрашэнні Цэнтра амерыканістыкі для чытання студэнтам спецкурсаў па сучаснай амерыканскай літаратуры. У 2000, 2004 і 2007 гадах Цэнтр арганізаваў міжнародныя навуковыя канферэнцыі па праблемах амерыканістыкі з абавязковым удзелам у іх амерыканскіх прафесараў. У 2000 і 2004 гадах былі праведзены Міжнародныя навуковыя канферэнцыі “Амерыканістыка як прадмет навуковага пазнання” і “Амерыканістыка як прадмет навуковага пазнання – 2”; у 2007 годзе на базе БДУ была праведзена Міжнародная навуковая канферэнцыя “Аktуальныя праблемы сучаснай амерыканістыкі”. Пасля заканчэння кожнай канферэнцыі публікаваліся адпаведныя зборнікі матэрыялаў.

Цэнтрам амерыканістыкі быў праведзены цэлы шэраг мерапрыемстваў асветніцкага характару: арганізаваліся шматлікія сустрэчы, гутаркі, лекцыі, у якіх прымалі ўдзел амерыканскія прафесары Сэмюэл Коэл, Колет Морроу, Сэмюэл Оуклэнд і інш. У апошнія восем гадоў Цэнтр амерыканістыкі далучае да сваёй дзейнасці студэнтаў факультэта міжнародных адносін БДУ (аддзяленне культуралогіі), якія праходзяць падрыхтоўку па спецыяльнасці “Амерыканістыка”, дзе гісторыю літаратуры ЗША выкладае Т. Камароўская.